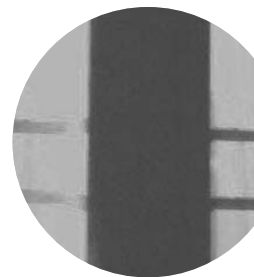

Himnusz a Kölcsönvett Szavakhoz

Nyerges Gábor Ádám: *Számvetésforgó*

SZENDI NÓRA

Sokrétű, izgalmas lírai portré bontakozik ki a *Számvetésforgó* lapjain. Első olvasásra olyan bőségesen áradó, annyiféle szálon fut, hogy nem is igazán rendeződik kötetné a szemünk előtt. A kezdő- és a záródarabok keretet adó elhelyezéséből azonban mindjárt sejtjük, hogy tudatos szerkesztésről van szó.

A kötetet felütve két kurta mottóba botlunk, melyek mintegy a hagyomány folytonosságára hívják fel a figyelmünket. Ezt nyomatékosítja az *Énvokáció*, mely egyrészt megteremti a versek karakteres szubjektumát, másrészt jelzi, hogy ez az egyediségre számot tartó én egyúttal a hagyomány által meghatározottnak is tekinti magát. Ez a meghatározottság azonban problematikus: hol olvadnak át a költőelődök hangjai lírai hősünk hangjába – meddig tart a tradíció, és honnan kezdődik a *saját*? Egyáltalán: van-e kedvük a kánonba befogadott, az életből már kizárt szerzőknek előtápaszkodni mély álmukból holmi „szemüveges bikfic” kedvéért?

A tarka kötet tehát több szempontból is számvetés: szó sincs róla, hogy a fiatal szerző a sokat rímelt, harcedzett költő szerepében tetszelegne. Ellenkezőleg: szavakat keres – kölcsönöz, „szavából szavadzott baráttól”, popslágerből, klasszikusoktól –, melyekből összetapasztgathatja lírai énjét, hogy aztán kétkedéseivel, önreflexióival kissé vissza is szívja magát. Ha számot vetünk, túllépünk, továbbállunk: ám ez a számvetés egyúttal forgandó is, akár

a szerencse, s meglehet, a szubjektum csak körben karikázik, de „valójában nem mozog” (*Filozófiai értelem*), képtelen túlevickélni önmagán. S éppen ilyen ambivalens az elődökhöz, elsősorban Orbán Ottóhoz fűződő viszonya. A *Levél egy idősebb pályatárshoz – helyett* című ciklusban a szubjektum hol elfogódott suttogással, máskor „megzavarodott vekker”-ként költögeti holt pályatársát, egyetemi óráról és halálból lógva diskurálnak, dohányoznak, vagy épp nekikeseredve marakodnak a stafétaboton. A hagyomány nem feltétlenül oltalmazó anyaméh, ahol a zsenge költő – ülepén tojásbéjjal – biztonságban erősödhet, bontakozhat. Egyúttal legyőzendő rivális, ellenfél, teher a kölcsönzött szavakon.

S ha segítik is a költőt e talált, kapott, zsákmányolt kincsek, vajon nem minddel csak önmagát tükrözi, sokszorozza meg? Éppen úgy, mint amikor a konditermek együgyű hősének szavaival tapogatja le a szerelem kibeszélhetetlenségének érzését (*Amit mondani nem szabad*), nőként szólal meg (*Himnusz a Szerzőhöz, Müzli*), vagy valahonnan az emberi idők vége tájáról, minimalista nyelvezettel, robothatagon recseg a szerelemről (*te 1 jo* – érdemes utána bogarászni a Youtube-on a vers [személyes kedvencem a kötetből] hangzó változatának is, a szerző előadásában). Ám e szerepek és beszédmódok nem pusztán eszközei a szubjektum önkifejezésének. Az én a másiktól, az idegenből építkezik: „amit még jelentesz / magadnak benne láthatod”. (*Rötúr*) Így pedig arra kényszerül, hogy magáról nyilatkozván eltávolodjon magától.

„valaki helyetted magadabb
mert minél jobban kell minél szebb
annál messzebb mennél magadtól
tudva hogy másnál a tiédebb”

(*Messzebb magadtól*)

Egyszerre foglya és irányítója foltvarrott nyelvének, mely a belsőt mindig valami külsővel igyekszik kifejezni. Mert az én valódi nyelve „szünet és szóköz nélkül” locsogna, s kivetné magából a szavakat, e kétes hitelű vendégeket (*Ha én nyelv lennék...*).

Változatos formákat találnak maguknak a kötet témái, melyek nem rendeződnek ciklusokba, hanem szigetekként, szigetcsoportokként emelkednek ki azok medreiből. Így – leszámítva az Orbán Ottóról/-nak szóló ciklust – a versgyűjtemény kisebb egységei nem egy-egy jól körülhatárolható témát töltögetnek ki szövegeikkel, csupán gyakoriságokról beszélhetünk. Ráadásul a mottók, a sajátos műfaji besorolások és mindazon apróbetűs

instrukciók, melyek a versek címei alatt találhatóak, egymástól távol eső szövegeket kapcsolnak össze.

Bár a nyelvezet mindvégig megőrzi költői allúziókban és populáris alkotásokra, köznyelvi fordulatokra, frázisokra való rájátszásban gazdag jellegét, mégis úgy tűnik, inkább a kötet első felében találjuk a költői hagyományokba bújó, azokat feszegető, tovább örökíthetőségüket megkérdőjelező verseket, míg a vége felé haladva, Orbán költögetését követően a környezetével összegabalyodó én külső-belső életének látletét kapjuk. A megidézéssel, a vendégszövegek beemelésével ezek a versek egyúttal messzebb is sodródnak a megidézettektől. Míg a 3. ciklusban a szubjektum Petőfi bőrébe bújik, hagyva, hogy a költő maga mondja el (művei) múltját és jövőjét illető kétségeit, addig a 7. ciklus *Csajaim* című darabjában a kezdő sorok játékosan passzolják át az olvasónak Petőfit, s imígyen meg is válva tőle, a versszak további részét a szubjektum saját versbeszéde tölti ki.

Ez a kötet végére túlsúlyba kerülő, áthajlásokkal sűrűn tördelt nyelv elsősorban a hiány légüres terében lebegő én esendőségéről készít karcolatokat: „reszketnek számban szavaim / és megint elhagyom a névelőt / ha rád gondolok verseket / körmölve köröttem a délelőtt” (*Egy Menzel-jelenetre*). Visszatérő téma az önkínzó, elméletben megrekedt, feltételes módú szerelem: a kifejezhetőség és a szavakból valósággá válthatóság kudarca. Akad vers, például a *Tenger* című, amelyben kissé túlírtnak vélem ezt a gondolatot; de ha olykor úgy is éreznénk, hogy az önreflexió kezdi megfeküdni a gyomrunkat, egy-egy váratlan szöveg siet a segítségünkre az irónia szódabikarbónájával. A soha el nem következés örökös mínusztartományából koppannak egyre-másra a *melléüetések* ciklus darabjai, míg a *Mégis meddig* című vers le nem teremti lírai hősünket nyavalygásaiért – hogy aztán a következő hét oldalon ismét a másik hiánya vájta mederben bolyonghassunk.

Lassan kezdjük már érteni, hogy bármily dús is a kötet témáinak, formáinak, stílusregisztereinek anyaga, azért mégiscsak több benne az üres hely, a bizonytalanság, a majdnemség, mint azt első olvasásra, a bőség zavarától tartva hihettük.

A *Számvetésforgó* végére érve konstatáljuk, hogy éppen 360 fokot tettünk meg olvasás közben. Hogyan? Tehát tényleg egy lépéssel sem haladtunk előrébb, megrekedve „az örök cinkos maradásban”? (*lajstromállapot*) Az álmából fölvert, még mindig harapós kedvű Orbán felmentetik a további közreműködés alól, „és visszabújnak vele a sírba a kölcsönvett szavak”. (*Végre valahára elereszti tovább aludni*) De ha netalán attól tartanánk, hogy a kötetből is fonnyadt levelekként hullanak ki egymás után, elavulva, elévülve, aggodalomra semmi okunk. Lenyomatuk ott díszeleg lírai hősünk

portréján – aki „tudja bár nem gondol vele mint nőtte be e sok-sok részlet” / s hogy nem lesz már mód elkezdni mind amit bevégzett”. (*lajstromállapot*) Most egyre távolodik saját farkába harapó kompozíciójától, figyelvén, bár befolyásolni többé nem tudván, mint csukódnak össze lassan a könyvlapok. Mit tehetünk mi? Üssük fel ismét a kötetet, és olvassuk el újra, majd megint – hátulról előre, keresztbe-kasul, vagy a mottók sugalmazásait követve, s ha valamiképp mindig más arcát mutatja nekünk a lezárt(ként beállított) mű, megelégedhetünk: a számvetésforgó működik.

(Budapest, Parnasszus Könyvek, 2012)

